4

ಸದ್ರಿ ಸುಬ್ಬ

(ಏಕಾಂಕ ಪ್ರಹಸನ)

ಪ್ರಹಸನ ರಚಯಿತರು:

ಎಮ್. ಎನ್. ಕಾಮತ್

ಮಂಗಳೂರು

1954

ಒಂದಾಣೆ

ಮಾಲೆ

'ಒಂದಾಣೆ ಮಾಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳು

ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು	ಪ್ರಹಸನಗಳು
ನೀಳ್ಗತೆಗಳು	ಏಕಾಂಕ ನಾಟಕಗಳು
ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರ	ದೇಶ-ವಿದೇಶ ಚರಿತ್ರೆ
ವಿಜ್ಞಾನ	ಚಿಕ್ಕ ನಿಘಂಟುಗಳು
ಶಿಲ್ಪ	ಜಗತ್ತಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳ ಉಪದೇಶ
ಲಲಿತಕಲೆ	ಸೃಷ್ಟಿಯ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಗಳು
ಗೃಹವೈದ್ಯ	ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವಿಚಾರಗಳು
ಗೃಹಿಣಿಯರಿಗೆ	ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವಿವರ
ಉಪಯುಕ್ತ ಸಲಹೆಗಳು	
ಸುಭಾಷಿತ	ವಾಙ್ಮಯ ವಿಚಾರ
ಪ್ರಯಾಣ ಕತೆಗಳು	ಸತ್ಯ ಕಥಾನಕಗಳು

ಶ್ರೀ। ಕೋ. ಶ. ಕಾರಂತ, ಬಿ.ಎ., ಬಿ.ಎಲ್., ಶ್ರೀ। ಡಿ. ಪುಟ್ಟಸ್ವಾಮಿ, ಬಿ. ಎ., ಬಿ. ಎಲ್., ಎಡ್ವೊಕೇಟ್, ವೈದ್ಯಗುರು ಎಂ. ಆರ್. ಭಟ್, ದಿ। ಎಮ್. ಎನ್. ಕಾಮತ್, ಶ್ರೀ। ಪಿ. ಎಸ್. ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣ ರಾವ್, ಎಂ.ಎ., ಬಿ.ಟಿ., ಶ್ರೀ। ಎಮ್. ಸುಬ್ರಾಯನ್, ವಿದ್ವಾನ್, ಶ್ರೀ। ಕುಡ್ಪಿ ವಾಸುದೇವ ಶೆಣೈ, ಶ್ರೀ। ಎಲ್. ಎಸ್. ನಾಯಕ, ಡಾ। ಎಸ್. ಪಿ. ಭಟ್— ಮೊದಲಾದವರ ಲೇಖನಗಳು 'ಒಂದಾಣೆ ಮಾಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವುವು.

ಕೆಲವು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು 32, 40, 48 ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಪುಟಗಳಿರುವುವು. ಆದರೆ, ಯಾವ ಪ್ರಕಟಣೆಯೂ ಹದಿನಾರು ಪುಟಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಒಂದಾಣೆ ಮಾಲೆ,

ಪ್ರಭಾತ ಆಫೀಸು, ರಥಬೀದಿ, ಮಂಗಳೂರು—೧.

'ಒಂದಾಣೆ ಮಾಲೆ'ಯ 4ನೇ ಪ್ರಕಟಣೆ

'ಸದ್ರಿ ಸುಬ್ಬ'

ಏಕಾಂಕ ಪ್ರಹಸನ

ಪ್ರಹಸನ ರಚಯಿತರು:

ಎಮ್. ಎನ್. ಕಾಮತರವರು

ಪಾತ್ರವರ್ಗ:

ಸಿದ್ದಯ್ಯ .... ಹಳ್ಳಿಯ ಒಬ್ಬ ಜವುಳಿ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ತ.

ಸುಬ್ಬಯ್ಯ .... ಹಳ್ಳಿಯ ಒಬ್ಬ ಕಳ್ಳ.

ಗಂಗಯ್ಯ .... ವಕೀಲ.

ಗುಮಾಸ್ತ .... (ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಗುಮಾಸ್ತ.)

ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ ....

(ಕೋರ್ಟಿನ ಪೇದೆಗಳು; ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ವಕೀಲರು; ಮೊಕದ್ದಮೆಗಾಗಿ ಬಂದ ಕಕ್ಷಿಗಾರರು; ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು.)

1954

ಒಂದಾಣೆ ಮಾಲೆ,

ಪ್ರಭಾತ ಆಫೀಸು, ರಥಬೀದಿ, ಮಂಗಳೂರು 1.

ಪದ್ರಿ ಸುಬ್ಬ

(ಏಕಾಂಕ ಪ್ರಹಸನ)

(ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ John Brandane ಎಂಬ ಲೇಖಕನು ಬರೆದ Rory Aforesaid ಎಂಬ ಒಂದಂಕದ ಪ್ರಹಸನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರೆದುದು. ಆ ಮೂಲ ಪ್ರಹಸನವು ೧೫ನೇ ಶತಮಾನದ ಒಂದು ಫ್ರೆಂಚ್ ನಾಟಕವನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿ ಬರೆದುದು; "La Farce de Maitre Patelin." ಇದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹೆಸರುಗಳೆಲ್ಲ ಕಲ್ಪಿತ. ಸನ್ನಿವೇಶವೂ ಹಾಗೆಯೆ. ಎಂದಿನದೋ ಒಂದು ಚಿತ್ರ ಎಂದೇ ಓದತಕ್ಕುದು.)

[ಹಳೆಯದೊಂದು ಕಚೇರಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಆಸನ. ಆಸನಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಮೇಜು; ಬದಿಗೆ ಗುಮಾಸ್ತನ ಕುರ್ಚಿ. ಬಲಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಾರರಿಗೊಂದು ಪಂಜರ. ವಕೀಲರು ಕಕ್ಷಿಗಾರರಿಗೆ ಅತ್ತೊಂದು ಇತ್ತೊಂದು ಕಾಲುಮಣೆಗಳು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹತ್ತು ಗಳಿಗೆ ಹೊತ್ತು ಏರಿದೆ. ಒಂದಾನೊಂದು ವ್ಯಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ- ವಾದಿಯಾಗಿರುವ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಅತ್ತ ಬಂದು, ತನ್ನ ಸಮನ್ಸು ಓದುತ್ತಾ ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತಾನೆ; ದೃಶ್ಯಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅವನು ಹೀಗೆ ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಗುಮಾಸ್ತರು ಬರುವರು. ಪರಸ್ಪರ ನಮಸ್ಕಾರಗಳಾದ ತರುವಾಯ, ಗುಮಾಸ್ತರು ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು—]

ಗುಮಾಸ್ತ: ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಡ್ಡಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇನು ಛತ್ರದ ಜಗಲಿಯೋ? ಇದು ಕಛೇರಿ! ಇಲ್ಲಿ ಮೌನವಾಗಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತಿರಬೇಕು. ಹಾಗೇ ರೂಲ್ಸು; ಅದೇ ಮರ್ಯಾದೆ.

ಸಿದ್ದಯ್ಯ: ಇದೇ ಕಛೇರಿಯೊ? ಇದೆಷ್ಟು ಹಾಳುಬಿದ್ದದೆ! ಹೊರಗಣಿಂದ ಬಂದರೆ, ಹಾಳುಬಿದ್ದ ಛತ್ರದ ಹಾಗೇ ಕಾಣುತ್ತದಲ್ಲ! ಇಲ್ಯಾರು ಇಲ್ವಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ! ಇನ್ನಷ್ಟು ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಲೀ ಅಂತ.

ಗುಮಾಸ್ತ: ಅಭ್ಯಾಸ ಗಿಭ್ಯಾಸ ಏನೂ ಬೇಡಾ. ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತಿರ ಬೇಕು. ಹಾಗೆಲ್ಲ ಬೆದರಲಿಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮದೇನು ಸುಳ್ಳು ವ್ಯಾಜ್ಯವೋ?

(ಸಿದ್ದಯ್ಯ ಕಾಲ್ಮಣೆ ಮೇಲೆ ಕೂತು ಸಮನ್ಸು ಓದುತ್ತಾನೆ) ಛೇ! ಗುಲ್ಲು ಮಾಡಬಾರದು. ಖಾಮೂಷ್!

ಸಿದ್ದಯ್ಯ: ಅಲ್ಲಾ, ಎಷ್ಟು ಸಮೂನೆ ಒಕ್ಕಣೆ ಎಂತ. ಇದರಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಸದ್ರಿಗಳೇ. ಸದ್ರಿ ವಾದಿ, ಸದ್ರಿ ಪ್ರತಿವಾದಿ, ಸದ್ರಿ ಜವುಳಿ, ಸದ್ರಿ ಅಂಗಡಿ, ಸದ್ರಿ ತಾರೀಕು; ಎಲ್ಲಾನೂ ಸದ್ರೀನೇ? ಅದೇನ್ರಿ? (ಸ್ವಲ್ಪ ಆಲೋಚಿಸಿದಂತೆ ನಟಿಸಿ, ನಕ್ಕು) ಇದು ಸದ್ರಿ ಮೂನರ ಕಚೇರಿ ಅಂತಾ ಅಷ್ಟು ಸದ್ರಿನೋ?

ಗುಮಾಸ್ತ: ಕಾನೂನೇ ಹಾಗೆ. ವಾಜ್ಯವಾಗುವ ಮೊದಲು ಎಲ್ಲಾ ಸಾದಾ ಸೀದಾ ಮಾತು; ವ್ಯಾಜ್ಯವಾಯ್ತೋ, ಕಾನೂನಿನ ಮಾತೇ ಬೇರೆ. ವಕೀಲರು ವ್ಯವಹರಿಸುವಾಗ ನೋಡಿ; ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಈ 'ಸದ್ರಿ' ಬಂದರೆ, ಎಷ್ಟು ಲಕ್ಷಣ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ!

ಸಿದ್ದಯ್ಯ: ಹಾಗೆಯೋ ಇದು? ಸರಿ. (ಸಮನ್ಸು ಓದಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾನೆ.)................'ಸದ್ರಿ ಪ್ರತಿವಾದಿ' ಅಂದ್ರೆ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳ ಹಾಗಲ್ಲ—ಇವ ಕಳ್ಳ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಅಂತ. ಅಲ್ವೆ? 'ಸದ್ರಿ ಜವ್ಳಿ' ಅಂದ್ರೆ—ಸುಮ್ನೆ ಜವ್ಳಿಯಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟೇಶಾಲು ಎಂತ. ಸರಿ, ಲಾಯಕ್ಕಾಗಿದೆ ಸ್ವಾಮಿ 'ಸದ್ರಿ' ಒಕ್ಣೆ. ಮಾತಿಗೊಂದು 'ಸದ್ರಿ' ಕೂಡ್ಸಿದ್ರೆ, ಕದ್ರಿ ಬೇತಾಳನ ಹಾಗೆ ತೂಗ್ಬೇಕು ಎದ್ರಿ-ಪ್ರತಿವಾದಿರು.

ಗುಮಾಸ್ತ: ಏನಯ್ಯಾ, ಹಾಗೆಲ್ಲ ಕಛೇರಿಗೆ ತಮಾಸೆನೇ? 'ಕೋರ್ಟು ಬೇದಪ್ಪ' ಎಂತಾ ಒಂದು ತಕ್ಕೀರಿದೆ ಗೊತ್ತುಂಟೇ? ಸುಮ್ಮನಿರಿ. (ಸಿಟ್ಟಾಗಿ, ತಲೆಬಾಗಿಸಿ, ರಿಕಾರ್ಡು ತೆರೆದು ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ.)

ಸಿದ್ದಯ್ಯ: ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು, ಪರಾಕೆ! ಆದ್ರೂ, (ಒಂದು ವೀಳೆಯದೆಲೆ ಬೀಡಾ ಅರ್ಪಿಸಿ) ನಾನು ನನ್ನ ವಾಜ್ಯಾಲ ಹೇಳುವಾಗ ಹ್ಯಾಗೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದ್ರೆ ನಾಜೋಕಾದೀತೋ ಅದನ್ನು ಕಛೇರಿ ಭಾಷೇಲಿ ಹೇಳೋಣ ಅಂತ. ಅದ್ರ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗ್ಬೇಡ್ವೆ ನನಗೆ? ಸ್ವಾಮಿ, ಇದು ಸಾಕ್ಷಿಗಾರರ ಬಗ್ಗೆ ಚೌಕವೋ?

ಗುಮಾಸ್ತ: (ತಲೆಯೆತ್ತದೆ ತನ್ನ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದ) ಹೂಂ.

ಸಿದ್ದಯ್ಯ: ಈಗ್ಯಾರೂ ಇಲ್ವಲ್ಲ. ನಾನಿದ್ರಲ್ಲಿ ನಿಂತ್ಕೊಂಡು ನನ್ನ ಸಾಕ್ಷಿಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಲೋ, ಸ್ವಾಮಿ? ನನಗಿದೆಲ್ಲ ಹೊಸ ದಾಗಿದೆ ನೋಡಿ, ದಮ್ಮಯ್ಯ—

ಗುಮಾಸ್ತ: ಹೂಂ. (ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದ)

o o o o

(ಸಿದ್ದಯ್ಯನು ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ತನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮೌನ ವಾಗಿ ಹಾವಭಾವಗಳಿಂದಲೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಂತೆ ನಟಿಸಿ, ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಕುರ್ಚಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಹೊರಗೆ ಬರುವನು.)

o o o o

ಸಿದ್ದಯ್ಯ: ಸ್ವಾಮಿ, ವಕೀಲ್ರು ಕಕ್ಷಿಗಾರ್ರನ್ನ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತರ್ಬೇತು ಮಾಡಿ ತರೋದು ಇದ್ಯಾಗಿಯೇ. ಇದ್ನೋಡಿ, ಪಂಜರದ್ಹಾಗೆ ಇದೆ; ಇದ್ರಲ್ಲಿ ಗಿಳೀಮಾತಿನಂತೆ ವಕೀಲ್ರು ಕಲ್ಸಿಕೊಟ್ಟಿದನ್ನು ಬಾಯಿಪಾಠ ಹೇಳ್ಬೇಕೂ ಅಂತ. ಅಲ್ವೆ? ನನಗಂತೂ ವಕೀಲ್ರು ಮಾತ್ರ............!

ಗುಮಾಸ್ತ: ಏನಪ್ಪಾ, ಕಿರಿಂ ಕಿರಿಂ ಎನ್ತಿದ್ದಿ?

ಸಿದ್ದಯ್ಯ: ಅಲ್ಲಾ; ವಕೀಲ್ರಿದ್ದಿದ್ರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು ಅಲ್ವೆ? ನನ್ನ ಮಾತನ್ನೆಲ್ಲ ಅವ್ರೇ ಸರಿಮಾಡ್ತಿದ್ರು.

ಗುಮಾಸ್ತ: ವಕೀಲರಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಉಳಿಡೀತೋ? ಅವರ ಕಸಬೇ ಅದಕ್ಕಾಗಿ. ನಿಮ್ಮ ವಕೀಲರು ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ?

ಸಿದ್ದಯ್ಯ: ಅವ್ರೋ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕೂಂತ ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರೆ ಹೊರ್ಟ ವರು, ಮಳೆ, ಗುಡುಗು, ಮಿಂಚು ಎಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ಮನೆಗೇ ನಡೆದ್ರು ಅಂತ ಹೇಳಿ ಕಳ್ಸಿದ್ದಾರೆ. ದೋಣಿಗೋ ಗಾಡಿಗೋ ಹಣಾ ಕೊಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದೆ; ಆದ್ರೆ ಮಳೆ ಗುಡುಗು ಆಗದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕೂ ಅಂದ್ರೆ ಅದು ಹಣಾ ಕೊಟ್ಟಾಗ್ತದೆಯೇ?

ಗುಮಾಸ್ತ: ವಕೀಲರಿಗೇನು ಮಹಾ ಗುಡುಗಿನ ಭಯ ಎಂತ! ಇಲ್ಲಿ ಕಛೇರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮಾತಾಡಿ ಗುಡುಗಿಸಿದ್ರೆ, ನಡುಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಪಾಪ, ನಿಮಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವರು ಬಾರದೆ ಮೋಸವಾಯ್ತು.

ಸಿದ್ದ: ಸ್ವಾಮಿ, ಹಾಗೆ ಹೇಳುವಷ್ಟು ಮೋಸವೇನೂ ಆಗ್ಲಿಲ್ಲ; ಕಾಸು ಉಳೀತು ಅಂದೆ. ಅದಲ್ಲದೆ ನಾನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡ್ತೀನಲ್ವೆ? 'ಸದ್ರೀ' ರಾತ್ರೆ, 'ಸದ್ರೀ' ಅಂಗ್ಡೀಂದ, 'ಸದ್ರೀ' ಪ್ರತಿವಾದಿ, 'ಸದ್ರೀ' ಜವ್ಬೀನ, ಕದೀವಾಗ ನೋಡಿದ 'ಸದ್ರೀ' ನಾನೇ ಇಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಸದ್ರೀ ವಕೀಲ್ರು ಬಂದು ಏನು ಮಹಾ ಮಾಡೋದ್ಕಿಡೆ ಸ್ವಾಮಿ? ನೀವೇ ಹೇಳಿರಿ.

ಗುಮಾಸ್ತ: ಇರಬಹುದು ಎನ್ನುವ. ಆದರೆ, ನಮ್ಗೇನು ಗೊತ್ತು?

(ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಬರುವನು—ಸಿದ್ದಯ್ಯ ಮುಖ ನೋಡಲಾರ.)

ಸುಬ್ಬಯ್ಯ: ನಮಸ್ಕಾರಾ, ಇದೇ ನಮ್ಮ ಕಛೇರಿ ಅಲ್ವೆ ಸ್ವಾಮಿ? ಅತ್ನೋಡಿ (ಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಕೂತ ಸಿದ್ದಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ) ನಮ್ಮೂರ ಭೂತದ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಚ ಹಾಕಿಟ್ಟಂತಿದೆ.

ಗುಮಾಸ್ತ. ಹ್ಯಂ? ನಿಮ್ಗೇನಿದೆ ಇಲ್ಲಿ? | ವ್ಯಾಜ್ಯವುಂಟೋ ಕೂಡಿರಿ; ಇಲ್ಲವೊ ನಡೀರಿ.

ಸುಬ್ಬಯ್ಯ: ಸಮನ್ಸು ಇದೆ ಅಲ್ಲಾ ಮತ್ತೆ? ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಗೇ ಹಾಜ್ರಾಗ್ಬೇಕು ಅಂತ.

ಗುಮಾಸ್ತ: ಹಾಗಿದ್ರೆ ಅದೇ ಗಂಟೆಗೇ ಬನ್ನಿ.

ಸುಬ್ಬಯ್ಯ: ರಾಯ್ರು ಎಷ್ಟು ಗಂಟೆಗೆ ಬರ್ತಾರೋ? ವಕೀಲ್ರು ಹೇಳ್ತಿದ್ರು, ಸಮನ್ಸ್‌ದಲ್ಲಿ ಛಾಪೆಯಾಗ್ಯೇ ಇದೆ, 'ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಗೇ' ಅಂತ; ಆವ್ರೆ ರಾಯ್ರು ಕಛೇರಿಗೆ ಬಂದಾಗಲೇ ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆ ಹೊಡೀತದೆ ಎಂದು.

ಗುಮಾಸ್ತ: ಹಾಗಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನೆರಡು ತಾಸಿನಲ್ಲಿ ರಾಯರು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲೇ ಕೂತ್ಕೊಳ್ಳಿ.

ಸುಬ್ಬಯ್ಯ: ಇಲ್ಲಿ ಕೂತ್ಕೊಳ್ಳೋದ್ಕಿಂತ ಹೋಟ್ಲಲ್ಲಿ ಕೂತ್ರೆ, ಫಲಾರವಾದ್ರೂ ಮುಗಿಸ್ಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಈ ಭೂತದ ಮಂಚದ್ಮೇಲೆ ಕೂತ್ಕೊಳ್ಳೋದೆಂದ್ರೆ, ತಗಣೀ ಹಿಂಡು ನಮ್ಮನ್ನೇ ಫಲಾರಾ ಮಾಡ್ತದೆ.

ಗುಮಾಸ್ತ: ಗೊತ್ತಿದೆ—ಅಯ್ಯಾ! ನಿಮ್ಮ ಹೋಟ್ಲು! ದುಡ್ಕೊಟ್ಟು ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂತರೆ, ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಕರಿಯುವಾಗ ಬಳಸ್ತಾರೆ. ದುಡ್ಡು ಅವರಿಗೆ; ಊಟ ಹೋಯಿತು; ನಂಬ್ರ ಅವಗುಣಾ. ಎಲ್ಲಾ ನಷ್ಟ, ಭ್ರಷ್ಟ, ಕಷ್ಟ—ಮೂರೂ ಒಂದೇ ಸಲ.

ಸುಬ್ಬಣ್ಣ: ಅದೆಲ್ಲ ಕಛೇರಿಗೆ ಬರುವಾಗ್ಲೇ ಗೊತ್ತು. ಸಿವಿಲ್ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಅಂದ್ರೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ವೆ? ಉಪ್ವಾಸವೂ ಬೇರೆ ಇರ್ಬೇಕೆ? ಈಗ್ಲೆ ಬಂದೆ.

(ಹೋಗುವಾಗ ಸಿದ್ದಯ್ಯನಿಗೂ ಒಂದು ನಮಸ್ಕಾರ.)

ಸಿದ್ದಯ್ಯ: ಇವ್ನೆ ಸದ್ರಿ ಪ್ರತಿವಾದಿ, ಸ್ವಾಮಿ. ಸದ್ರೀ ಜವ್ಳೀ ಕದ್ದವಾ! ಅಲ್ಲಾ—ಕಛೇರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿಗೇನೆನ್ತಾನೆ ನೋಡಿ. ಹೋಗ್ವಾಗ, ನನ್ಗೂ ನಮಸ್ಕಾರಾ ಅಂತೆ, ಬದ್ಮಾಷಿ.

ಗುಮಾಸ್ತ: ಇವ ಕದ್ದವನಾದ್ರೆ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವ್ಯಾಜ್ಯಮಾಡಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲೀ ಉಗ್ರಾಣೀ ವಶಾ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲವ್ಯಾಕೆ? ಬೇಡೀ ಹಾಕ್ತಿದ್ದನಲ್ಲ!

ಸಿದ್ದಯ್ಯ; ನಮ್ಮ ಉಗ್ರಾಣೀನೇ? ಅವ ಇವನ ದೋಸ್ತಿ! ಹೇಳಿದ್ರೆ, ಇದು ಸಿವಿಲ್ ಬಾಬು ಎಂದಾ ನಮ್ಮ ಸದ್ರಿ ಉಗ್ರಾಣಿ ಬಾಬು! ಹೀಗಾಗಿ ಇವನ ಬಾಯೀಲಿ ಬಿದ್ದೆ.

ಗುಮಾಸ್ತ: ನಿಜವೂ ಜೋರಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಬಾಯಿ ಮಹಾ ತೆರೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಸಿದ್ದಯ್ಯ: ಬಾಯಿ! ಬಾಯಿ ತೆರೆದಾ ಅಂದ್ರೆ ಸುಳ್ಳಿನ ಗೇರ್ಸೊಪ್ಪೆ ಜೋಗೇ ಹರೀತಿದೆ. ದೇವ್ರಿದ್ದಾನೆ, ಅವ್ನೇ ಕಾಪಾಡ್ಬೇಕು. ಇವ್ನ ಸುಳ್ಳು ಎಷ್ಟೆಂದ್ರೆ,—ಇವ ಮಾತಾಡುವಾಗ ಸಿಡ್ಲು ಬಡೀದಿದ್ರೆ ಸಾಕು, ಈ ಕಛೇರಿಗೆ!

ಗುಮಾಸ್ತ: ಸುಳ್ಳಿಗೊಂದು ಸಿಡಿಲ್ಬಡ್ಯೋವಂತಿದ್ರೆ, ಈ ಕಛೇರಿಯೆಲ್ಲಾ ಎಂದೋ ಪುಡೀಕಲ್ಲಿನ ರಾಶಿಯಾಗ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ರೂ ಕಾನೂನು ಸರೀ ಉಂಟೂ ಎಂತಾ ನ್ಯಾಯ ನಡೀತಾ ಇದೆ.

(ವಕೀಲ ಗಂಸಯ್ಯ ಬರುವನು.)

ಗಂಗಯ್ಯ: ನಮಸ್ಕಾರ ಗುಮಾಸ್ರೆ. ಹೋದ ಸಲ ಇಲ್ಲಿಗ್ಬಂದಾಗ ನನ್ನ ಹೊಸ ಕೊಡೇನ ಯಾರೋ ಎತ್ಕೊಂಡ್ರು. ಬರೇ ಹಳ್ತೊಂದು ನನಗಿಟ್ಟಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಲವಾದ್ರೂ ಎತ್ಕೊಂಡಾರು ಎಂತ, ನಮ್ಮ ಕೊಡೇನ ನಿಮ್ಮ ಕುರ್ಚೀ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಡ್ತೇನೆ. ಆಗ್ದೆ?

ಗುಮಾಸ್ತ: ಅದೂ ಹೌದು, ಯಾರ್ಯಾರ ಮೆಟ್ಟು, ಕೊಡೆ ಎಲ್ಲಾ ಹಳ್ತಾಗಿದೆಯೋ ಅವ್ರು ಇಲ್ಲಿಗ್ಬಂದು ನಿಮ್ಮ ಅಡ್ಡಸವಾಲು, ಹೇರಿಂಗು ಎಲ್ಲಾ ಕೇಳ್ತಾರೆಂಬಂತೆ ನಿಂತ್ಕೊಂಡು, ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೊಸ್ತನ್ನೆತ್ತಿ ಹಳ್ತನ್ನಿಟ್ಟು

ಜಾರ್ತಾರೆ. ಇದು ಕಛೇರಿ ಎಂತಾ ಏನೋ ಹಳ್ತನ್ನಾದ್ರೂ ಹಿಂದೆ ಬಿಡ್ತಾರೆ; ಇಲ್ದಿದ್ರೆ ಅದನ್ನೂ ಬಿಡ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಕಿಸೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜಾರ್ತಿದ್ರು!.

ಗಂಗಯ್ಯ: ಕೆಲವರಿಗೆ ಇದೇ ಒಂದು ಕಸಬು. ಇರ್ಲಿ. ಇನ್ನೂ ಸಮಯವಿದೆಯಲ್ಲ, ಇಷ್ಟ್ರಲ್ಲೆ ಬಂದೆ. (ಹೋಗುವಾಗ—)

ಸಿದ್ದಯ್ಯ: ಸ್ವಾಮಿ, ಮಹಾಲಿಂಗಯ್ಯನವ್ರೆ, ನಮಸ್ಕಾರ.

ಗಂಗಯ್ಯ: ನಮಸ್ಕಾರ. ನೀವ್ಯಾರೋ ಗುರ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಗಂಗಯ್ಯ, ಈ ಕಛೇರಿಯ ವಕೀಲ.

ಗುಮಾಸ್ತ: ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ ವ್ಯಾಜ್ಯದ ವಾದಿ ಸಿದ್ದಯ್ಯ ಅಂದ್ರೆ ಇವರು.

ಸಿದ್ದಯ್ಯ: ಫಜೀತಿ ಆಯ್ತು! ನಮ್ಮೂರು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಗೆ ಜಾತ್ರೆ ಸಮಯ ಬಂದವ್ರು, ನೀವು ಮಹಾಲಿಂಗಯ್ಯ ಎಂತಾ ನನ್ಗೊತ್ತಿಲ್ವೆ? ದೇವ್ರಿಗೆ ಹೂಪೂಜೆಯಾಗ್ತದೆಂತಾ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವಸ್ತ್ರದಾನ ಮಾಡೋದ್ಕೆಂದು ಜರೀದುಪ್ಪಟಿ ಎತ್ಕೊಂಡಿದ್ರಿ. ಅದೀಗ ನಿಮ್ಮ ಕೊರಳು ಸುತ್ತಿದೆ. ಕಳವು ಅಲ್ಲ, ದುಡ್ಡು ಬಾಕಿ ಅಷ್ಟೆ. ಅದ್ರ ಕ್ರಯಾನ ಈಗ ಕೊಟ್ರೆ ಉಪ್ಕಾರ ಅಥ್ವಾ ನಮ್ಕಡೆ ವಕೀಲ್ರು ಬಂದಿಲ್ಲಾ ನೋಡಿ, ನೀವೇ ನನ್ನ ವಕಾಲತ್ತು ನೋಡಿದ್ರೂ ಸಾಕು.

ಗಂಗಯ್ಯ: ನಾನು ಮಹಾಲಿಂಗಯ್ಯನೂ ಅಲ್ಲ; ಇವ್ನನ್ನು ಕಂಡದ್ದೂ ಇಲ್ಲ; ಕಳ್ಳಂಗಡೀ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹೋದದ್ದೂ ಇಲ್ಲ; ದುಪ್ಪಟಿ ಮಾತು ಬಿಡಿ. ಇದಿಷ್ಟ್ರಲ್ಲೆ ಇಷ್ಟು ಸುಳ್ಳಾದ್ರೆ, ನಿಮ್ಮ ವ್ಯಾಜ್ಯ ವ್ಯವಹರಿಸ್ಲಿಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಕೀಲ್ರು ಬಂದಾರು?

ಸಿದ್ಧಯ್ಯ: ಸುಳ್ಳು? ನಿಮ್ಮ ಕೊಡೇನ ಕಛೇರೀಲೇ ಯಾರೋ ಕದ್ರು ಎನ್ತೀರಲ್ಲ! ನಮ್ಮಲ್ಲಿಂದ ಜರೀದುಪ್ಪಟಿ ತಂದವ್ರು ಸದ್ರಿ ಜರೀದುಪ್ಪಟಿ ತಂದಾಗ ಅದನ್ನು ನಿಮಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಸದ್ರಿ ಸಿದ್ದಯ್ಯನೇ ನಾನು—ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸುಳ್ಳಾಡ್ತಿರಲ್ಲಾ!!

ಗಂಗಯ್ಯ: ಏನಯ್ಯ, ನನ್ನನ್ನು ದುಡ್ಡು ಕೊಡದ ಘಟಿಂಗನೆಂದು ಮಾಡಿ ಬೈತೀರಿ? ಗುಮಾಸ್ತ್ರೇ, ನಿಮ್ಮೆದ್ರಲ್ಲೆ ನನ್ನ ಅವಮಾನಮಾಡಿದ್ರು, ಸುಳ್ಳಾಡಿ! ನೀವು ಸಾಕ್ಷಿ. ಅವ್ರ ಮಾತು ಬರೆದ್ಕೊಳ್ಳಿ—ಈಗಲೇ ಈ ಕಛೇರೀಲೇ ಮಾನನಷ್ಟದ ವ್ಯಾಜ್ಯ ದಾಕಲುಮಾಡ್ತೇನೆ ನೋಡಿ!

ಸಿದ್ದ: ಮತ್ತೆ ನಾನೇನ್ಬಿಡೋವ್ನೇ ಅಂತಾ. ಈ ಕಛೇರೀಲೇ ರಾಯ್ರು ಮುಂದೆ ನಾನು ಹೇಳ್ಕೊಳ್ತೀನೆ. ಗುಮಾಸ್ತ್ರೇ, ನನ್ನ ಮಾತನ್ನೆಲ್ಲ ನೆನಪಿರುವ ಹಾಗೆ ಬರ್ದಿಟ್ಕೊಳ್ಳಿ ಅಂದೆ. ನೀವು ಸಾಕ್ಷಿ.

ಗುಮಾಸ್ತ: ಇಡೀ ಜನ್ಮ ಬರ್ದು ಬರ್ದು ಬೆನ್ನು ಮುರೀತು, ತಲೆ ಕರಡಾಯ್ತು. ಇನ್ನಿದನ್ನೂ ಬರ್ಯೋದೆಂದ್ರೆ? ಬಂದೆ........(ಹೋಗ್ತಾನೆ.)

ಗಂಗ: ನಾನು ದುಡ್ಕೊಡದೆ ದುಪ್ಪಟಿ ತಂದವ್ನಂತೆ! ಮತ್ತೆ ನೆವ ಹೇಳಿ ವಕಾಲತ್ತು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮಾಡಿಸ್ತಾನೆ! ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ ವಕಾಲತ್ತೇ ಸಾಕು ನನಗೆ.

ಸಿದ್ದಯ್ಯ: ಹೌದು, ಅಷ್ಟೆ ಸಾಕು. 'ಕಳ್ಳ ಕಳ್ಳಗೆ ನಂಟು' ಎನ್ತಾರಲ್ಲ, ಅದರ ಹಾಗೆ. ಆದ್ರೆ ನಾನು ಸದ್ರಿ ದುಪ್ಪಟಿಯ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಖಂಡಿತ ದಾಖಲ್ಮಾಡೋದೇ ನೋಡಿ........ಬಂದೆ........(ಹೋಗ್ತಾನೆ.)

ಗಂಗ: ಏನು ಗಂಡಾಂತರ! ಸುಬ್ಬಯ್ಯನಂತೂ ಕಾಸೂ ರುಸುಂ ಕೊಡೋ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅವ್ನ ವಕಾಲತು ಇರುವಾಗ ಇವ್ನ ವಕಾಲತ್ತು ಪಡಿಯಲಿಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನು ದಿನಹರ್ಣೆ ಮಾಡೋದ್ಕಾಗಿ ಇವ್ನ ಮೇಲೆ ಹೂಡೋದೇ ಮಾನನಷ್ಟದ ವ್ಯಾಜ್ಯ.

(ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಬರುವನು.)

ಸುಬ್ಬ: ಯಾವ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ? ನನ್ಗಾಗ್ಲಿ ಮೊದ್ಲು. ರಾಯ್ರು ಬರೋ ಮೊದ್ಲು ನನ್ನನ್ನು ತರ್ಬೇತು ಮಾಡ್ತೇನೆ ಎಂದಿರಿ. ನಾನು ಎತ್ಕೊಂಡ ಶಾಲಿನ ವಿಷಯ ನಾನೇನೆನ್ಬೇಕೋ ಹೇಳಿ.

ಗಂಗ: ಈ ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ನಿಂತ್ಕೊಂಡು ಹೀಗೇ ಹೇಳ್ತೀರೋ ಅಂತ. (ಸ್ವಗತ) ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆದರಿಸಿ ನಿರಾಶೆ ಹುಟ್ಸಿಸಿದ್ರೆ, ರುಸುಂ ಏರೋದು.

ಸುಬ್ಬ: ರಾಮ! ಅಲ್ಲಿ ಹಾಗ್ಹೇಳ್ತೇನೆಯೆ? ಇಲ್ಲಿ ನೀವು ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟುದನ್ನೆ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬಾಯಿಪಾಠ ಹೇಳೋದು ತರ್ಬೇತ್ಮಾಡಿ.

ಗಂಗ: ಅದೆಲ್ಲ ಮಾತ್ಬಿಡಿ. ಇಲ್ಲಿ ದೇವ್ರು ಮುಂದೆ ನಿಂತ್ಕೊಂಡು ಪ್ರಮಾಣಮಾಡಿ ಹೇಳೋದು. ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಬಾರ್ದು. ದೇವ್ರು ಮುಂದೆ ಹೇಳೋದು, ಹಂ!

ಸುಬ್ಬ: ಕಳವುಮಾಡಿ ಇಲ್ಲಾ ಎನ್ನೋದೋ? ಕಳವುಮಾಡಿಲ್ಲ ಎನ್ನೋದೋ? ದೇವ್ರು ಮುಂದೆ ಪ್ರಮಾಣ ಏನೆನ್ನೋದು?

ಗಂಗ. ಹಾಗೆಂದ್ರೆ ಎಲ್ಲಾ ಮುಗೀತು.

ಸುಬ್ಬ: ಮತ್ತೇನೆನ್ಬೇಕು? ನಾನು ಕದ್ದಾಗ ಅವ ಕಂಡಿಲ್ಲ ಎನ್ತೇನೆ. ಆಗ ಅವ್ನ ಸಾಕ್ಷಿನೇ ಸುಳ್ಳಾಗ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಇಲ್ಲ. ಗೆದ್ದೆ!

ಗಂಗ: ಸರಿ! ನಿಮ್ಮ ವಕಾಲತ್ತೇ ನನಗೆ ಬೇಡ.

ಸುಬ್ಬ: ಸಿಟ್ಟಾಗೋದೇ ವಕೀಲ್ರೆ? ನೀವೇ ಹೇಳಿ. "ಸತ್ಯ ಹೇಳಿದ್ರೆ ಎಲ್ಲಾ ಮುಗೀತೆ"ನ್ತೀರಿ: ಸುಳ್ಳು ಹೇಳ್ಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಆಗ್ತದೆಯೋ? ರುಸುಂಮಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ! ನನಗೆ ಗುಣವಾದ್ರೆ ಇದೆಲ್ಲಾ ಹಣ ನಿಮ್ಗೇನೆ; ಅವ್ನ ಆ ಜವ್ಳೀ ಗಂಟು ಮಾರಿ ಕಟ್ಟಿದ ಹಣದ ಈ ಗಂಟು ನಿಮ್ಗೇನೆ.

ಗಂಗ: ಗುಣವಾದ್ರೂ ಅವ್ಗುಣವಾದ್ರೂ ರುಸುಂ ಕೊಡ್ಲೇ ಬೇಕು. ತಿಳೀತೋ? ರು–ಸುಂ ಎಂದ್ರೆ ಅದೇ ಅರ್ಥ. ರುಜುವಾಗಲಿ, ಸುಳ್ಳಾಗಲಿ, ರು-ಸುಂ.

ಸುಬ್ಬ: ಅವ್ಗುಣವಾದ್ರೆ,—ಹಣನಷ್ಟ ಬೇರೆ, ಮಾನನಷ್ಟ ಬೇರೆ. ಪುನಹ ರುಸುಂ ಅಂದ್ರೆ?

ಗಂಗ: ಹಾಗೋ, ತೀರ್ಪು ಹೇಳಿದ ಕೂಡ್ಲೆ ನನ್ನ ರುಸುಂ ಕೊಡಬೇಕು. ಒಲ್ಲದಿದ್ರೆ ಈಗ್ಲೆ ಹೊರಟೆ.

ಸುಬ್ಬ: ಹೂಂ, ತಡೀರಿ. ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡ್ಸುವಾಗ, ಸುಮ್ಮನಿರ್ತೇನೆ. ಗಂಟಲ್ನೋವು ಎನ್ತೇನೆ. ಹ್ಯಾಗೆ? ಉಬ್ಬಸ, ಕ್ಷಯ, ಕೆಮ್ಮು ಆಗ್ತದೆ ಎನ್ತೇನೆ. ಯಾವುದಾದೀತು ಹೇಳಿ? ಯಾವುದನ್ನು ನಂಬ್ಯಾರು?

ಗಂಗ: ಮಹಾರಾಯ, ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿಸುವಾಗ ತಲೆ ಬಾಗಿಸಿ ಹೂಂ ಎಂದ್ರೂ ಸಾಕು. ಮುಂದೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆಲ್ಲ ಏನಾದ್ರೂ ಉತ್ತರ ಹೇಳಬೇಕು.

ಸುಬ್ಬ: ಏನಾದ್ರೂ ಅಂದ್ರೆ, ಕಲ್ಸಿ ಕೊಡಬೇಡ್ವೆ? ತರ್ಬೇತು ಮಾಡಿರಿ. ಒಟ್ನಾರೆ, ಈ ವ್ಯಾಜ್ಯದಿಂದ ನನ್ನ ತಲೆಯೋ ಹಾಳಾಗಿದೆ.

ಗಂಗ: ಇದ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ನನ್ನ ತಲೆಯೂ ಹಾಳಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಇರಬೇಡ್ವೆ? ಕಲ್ಸಿಕೊಡು, ಎಂದ್ರೆ ನೀನೇನು ಮಾತಾಡಬಾರದವನೋ? ಮೂಗನೋ? ಮೂಗನಾದ್ರೂ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಧ್ವನಿ ಹೊರಡಿಸುತ್ತಾನೆ!

ಸುಬ್ಬ: (ಈ ಮಾತನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ನಕ್ಕು)—ಹಾಗೆ ಯೇ ನಾನು ಮಾಡ್ತೇನೆ ಸ್ವಾಮಿ. ಇದೇ ತರ್ಬೇತು, ಸಾಕು. ಇನ್ನಾಗ್ಲಿ ವಿಚಾರ್ಣೆ. ನಾನು ಮೂಗನೆ!

ಗಂಗ: ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ರೆ, ನಮ್ಮಿಂದೇನೂ ರುಜುವಾತು ಸಿಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ; ಅವ್ನ ಹೇಳಿಕೆಯೆಲ್ಲ ತಪ್ಪಾಗುವ ಹಾಗೆ ನಾನು ನೋಡ್ತೇನೆ. ಕದ್ದದ್ದೆಂಬುದು ಅಮಾಸೇ ನಡುರಾತ್ರೆ ಮಳೇಲಿ; ಸಾಕ್ಷಿಗಾರರೇ ಇರ ಲಾರರು.

ಸುಬ್ಬ: ಬ....ಬ....ಬ....ಬ....ಬ....(ಎಂದು ಧ್ವನಿ ಹೊರಡಿಸುವನು. ವಕೀಲನು ನಕ್ಕು ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಾನೆ.)

[ರಾಯರು, ಸಿದ್ದಯ್ಯ, ಗುಮಾಸ್ತ ಎಲ್ಲಾ ಬರುವರು. ವಂದನೆಗ ಳಾದ ಬಳಿಕ ಅವರವರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವರು.]

ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ: ಸಿದ್ದಯ್ಯ—ನಿಮ್ಮ ವಕೀಲರು ಮಳೆ ಅಂತ ಬರ್ಲಿ ಲ್ವಂತೆ,—ನನಗೆ ತಿಳ್ಸಿದ್ದಾರೆ. ನಿಮಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಾರರೂ ಇಲ್ಲ; ವಕೀಲ್ರೂ ಇಲ್ಲಾ. ನೀವೇ ನಿಮ್ಮ ವಾಜ್ಯ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿರೋ ಇನ್ನ್ಯಾರೂ ಇದ್ದಾರೋ?

ಸಿದ್ದಯ್ಯ: ಇನ್ನೇನ್ಮಾಡಲಿ ಬುದ್ಧಿ? ಹಾಗೇ ಮಾಡ್ಬೇಕಾಯ್ತು. ಅದ್ರೆ ಸದ್ರಿ ಅಂಗ್ಡಿಯಿಂದ ಸದ್ರಿ ಜವ್ಳಿ ಕದ್ದದ್ದನ್ನು........?

ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ: ಛೀ! ಹಾಗೆಲ್ಲ ಆಡಬಾರದು. ಪ್ರಮಾಣವಾಗ್ಲಿ.

(ಗುಮಾಸ್ತನು ಸಿದ್ದಯ್ಯನನ್ನು ಪಂಜರದೊಳಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿಸುವನು. ಅವನ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಆರಂಭ.)

ಸಿದ್ದಯ್ಯ: ನಾನು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯು ದೇವಸ್ಥಾ ನದ ಹತ್ತಿರ ಜವುಳಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಿ ಜೀವನ ಮಾಡ್ತೇನೆ. ಸದ್ರಿ ಜವ್ಳೀ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಸದ್ರಿ ಕಳವಾದ ದಿನದ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಂದ್ಲೂ ಚಿಲ್ಲರೆ ಕಳವುಗಳು ಆಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಕಳ್ಳನನ್ನು ಹಿಡಿಯು ಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ; ಅದ್ರಲ್ಲೂ ಸದ್ರಿ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಸದ್ರಿ ಕಳವಾದ ಜವುಳಿಯು ಊರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರ ಮೈ ಮೇಲೂ ಇದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೆ. ಸದ್ರಿ ವಿಷಯು ಹೀಗೆ ಸಂಶಯುವಾಯ್ತು. ಸದ್ರಿ ಜವುಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸದ್ರಿ ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ ಮೈ ಮೇಲೂ ಕಂಡು ಬಂತು. ಸದ್ರಿ........

(ವಕೀಲ 'ಸದ್ರಿ–ಸದ್ರಿ' ಕೇಳಿ ನಗುವನು.)—ನೆಗಾಡ್ರಿ, ನಾನೇನೂ ಈ ಬೇರೆ ಹೆಸ್ರು ಕೊಟ್ಟು ಎತ್ತಿದ ಸದ್ರಿ ದುಪ್ಪಟ್ಟೀನ ಮರ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ—

ನ್ಯಾಯಾ: ಈ ದುಪ್ಪಟಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು? ಸದ್ರಿ ಶ್ಯಾಲಿನ ವಿಷಯು ವ್ಯಾಜ್ಯ; ಅನಾವಶ್ಯಕ ಮಾತೆತ್ಬೇಡಿ.

ಸಿದ್ದ: ಇಲ್ಲ ಬುದ್ಧಿ. ಸದ್ರಿ ಜವ್ವಿ ಸದ್ರಿ ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ ಮೇಲೆ ಕಂಡೆ.

ನ್ಯಾಯಾ: ಅಂದ್ರೆ, ದುಪ್ಪಟೀನೋ ಕಳವಾದ್ದು? ಬೇರೆ ಹೆಸ್ರು ಕೊಟ್ಟದ್ದೆಂದ್ರೆ ಶಾಲಿಗೋ?

ಸಿದ್ದ: ಹೌದು ಬುದ್ಧಿ. ಈಗ ಸದ್ರಿ ಕಳವಿನ ವ್ಯಾಜ್ಯ ದಾಖಲ್ಮಾಡಿದ್ದುಂಟಲ್ಲಾ, ಅದು ಸದ್ರಿ ಶಾಲಿನ ವಿಷಯು........

[ವಕೀಲ ನೆಗಾಡುವನು.]

—ನಕ್ಕರೇನಾಯ್ತು? ಸದ್ರಿ ಸುಬ್ಬಯ್ಯನನ್ನು ಹಿಡೀಬೇಕೂಂತ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಜವ್ವೀನೆಲ್ಲ ಸದ್ರಿ ಅಂಗ್ಡಿಯೆದ್ರು ತೂಗ ಹಾಕಿ, ಜಾತ್ರೇ ವೇಳೆ ಮಿಣಿ ಮಿಣಿ ದೀಪವುರಿಸಿ ಗಿರಾಕಿಗಳನ್ನು ಕಾದುಕೂತಂತೆ ಇದ್ದೆ. ಅಂಗ್ಡೀ ಜಗ್ಲೀ ಮೇಲೆ ಒರಗಿದೆ. ಅಮಾವಾಸೆ ದೀಪೋತ್ಸವ. ಜನಗಳು ಬರ್ತಾ ಹೋಗ್ತಾ ಇದ್ದಾಗ, ಸದ್ರಿ ಸುಬ್ಬಯ್ಯನೂ ಅತ್ತ ಜನರ ಹಿಂಡಿನೊಳಗೆ ಸುಳಿದುದ್ದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಇನ್ನು ಈಗಾಗ್ಲೆ ಬಂದಾನು ಎಂದು ಮತ್ತೂ ನಿದ್ದೆಯಿಂದ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದಂತೆ ಒರಗಿದೆ.

ನ್ಯಾಯಾ: ಬಹಳ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಹೇಳಬಾರದು. ಕಳವೆಲ್ಲಿಯಾಯಿತು?

[ವಕೀಲ ನಗುವನು.]

ಸಿದ್ದ: ಹಾಗೆ ಮಲಗಿದ್ದಂತೆ,—ನೆಗಾಡಿ, ನೆಗಾಡಿ!—ಜರೀ ದುಪ್ಪಟಿ ಮರ್ಯೋದಿಲ್ಲ ನೋಡಿ—

ನ್ಯಾಯಾ: ಪುನಃ ಈ ಜರೀ ದುಪ್ಪಟಿ ಎಲ್ಲಿಂದ? ಕಳವಾದ್ದೆಂಬುದು ಶ್ಯಾಲೋ? ದುಪ್ಪಟಿಯೋ? ಜರೀ ದುಪ್ಪಟಿಯೋ? ಅಥವಾ ಎಲ್ಲ ಅದು ಒಂದೆಯೋ? ಬೇರೆ ಬೇರೆಯೋ?

ಸಿದ್ದ: ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬುದ್ಧಿ—! ಜರೀ ದುಪ್ಪಟಿ ಬೇರೆ, ಶ್ಯಾಲು ಬೇರೆ.

ನ್ಯಾಯಾ: ಶ್ಯಾಲಿನ ಸುದ್ದಿ ಹೇಳ್ಬೇಕು ಮತ್ತೆ; ಆ ದುಪ್ಪಟಿ ಯಾಕೆ? (ವಕೀಲ ನಗುವನು.)

ಸಿದ್ದ: ಅಂದ್ರೆ, ಹಾಗೆ ಅರ್ಕೆ ಮಾಡ್ಕೊಳ್ತೀನೆ ಬುದ್ಧಿ. ಇವ್ನು ನಕ್ರೆ ನಾನು ಮರೀತ್ತೇನೆಯೆ? ಹಾಗೆ ಸದ್ರಿ ರಾತ್ರಿ ನಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ಒರಗಿ ಕೊಂಡಾಗ, ಭಾರೀ ಮಳೆ, ತುಂಬಾ ಗಾಳಿ. ಹಾಗೆ ನಡು ರಾತ್ರಿ ಯಾಗಿತ್ತು; ಜೋರು ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದಾಗ ದೀಪ ನಂದಿ ಹೋಯ್ತು. ಕತ್ತ ಲಾಯ್ತು. ಬೇಗ್ಬೇಗ ಎದ್ಕೊಂಡು ದೀಪವುರಿಸಿ ನೋಡ್ತೇನೆ, ಕೆಲವು ಸನಗೇ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಸಾಲ್ಕಾರು ಜನ ದೂರ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಇವ್ರಲ್ಲಿ ಸದ್ರಿ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಇದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಹಿಂದಿನಿಂದ ನೋಡ್ಕೊಂಡೆ.

ನ್ಯಾಯಾ: ಹಿಂದಿನಿಂದ, ದೂರದಲ್ಲಿ! ಅವಾಸೇ ನಡು ರಾತ್ರಿ. ಸರಿ, ಹೂಂ! ಮತ್ತೆ........(ವಕೀಲ ನಗುವನು.)

ಸಿದ್ದ: (ವಕೀಲನಿಗೆ) ಖಾವಂದರು ಬರೆದ್ಕೊಂಡಾಯ್ತು. ಸನ್ನಿಧಾ ನಕ್ಕೆ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ. ಇನ್ನು ನೀವು ನಕ್ಕರೇನು, ಸುಳ್ಳಾಗ್ತದೆಯೆ? ದುಪ್ಪ ಟಿಯ ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಮಾಡ್ಬೇಕೂಂದಿದ್ದೆ. ಹೀಗೆಲ್ಲ ಉಪದ್ರ ಕೊಟ್ಟರೆ ಇನ್ನು ಬಡ್ಡಿಯನ್ನೂ ಕೂಡ್ಸಿ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಮಾಡ್ತೇನೆ.

ನ್ಯಾಯಾ: (ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದ್ದು, ತಪ್ಪಿತೆಂದು ತಿಳಿದು) ವಾಜ್ಯಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಲಸಿ ಹೋಯ್ತಲ್ಲಾ! ಇದು ರುಜು ವಾತಲ್ಲ.

ಸಿದ್ದ: ರುಜುವಾತು ಕೊಡ್ತೇನೆ ಖಾವಂದರೆ,—ಸದ್ರಿ ಸುಬ್ಬಯ್ಯನ ಮೈ ಮೇಲೆ ಸದ್ರಿ ಶಾಲನ್ನು ಕಂಡ ಬಳಿಕ, ಅದೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು? ಯಾವಾಗ ಕೊಂಡದ್ದು? ಎಷ್ಟು ಕ್ರಯ? ಎಂದು ಕೇಳ್ಸಿದೆ. ಆದ್ರೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದೊಂದುತ್ತರ. ಅದ್ರಿಂದ ಸದ್ರಿ ರಾತ್ರಿ, ಸದ್ರಿ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ಸದ್ರಿ ಶಾಲನ್ನು ಸದ್ರಿ ರೀತೀಲಿ ಕಳವುಮಾಡಿದ್ದು ಎಂತಾ ನನ್ನ ವ್ಯಾಜ್ಯಾ— ಪುಣ್ಯವುಳ್ಳ ಖಾವಂದರು ದೈನ್ಯವುಳ್ಳ ನನ್ನ ಹೇಳಿಕೆ ಲಾಲಿಸಿ, ನ್ಯಾಯ ಕಾಪಾಡಬೇಕೂ ಅಂತ!

[ವಕೀಲ ನಗುವನು.]

ನ್ಯಾಯಾ: ಸರಿ. ಇನ್ನು ಪ್ರತಿವಾದೀರ ಕಡೆ ವಕೀಲರ ಅಡ್ಡ ಸವಾಲು ಇದೆಯೋ?

ಗಂಗ: ಇಲ್ಲ, ಸ್ವಾಮಿ.

ನ್ಯಾಯಾ: ಪ್ರತಿವಾದಿಯು ಸದ್ರಿ ಕಳವು ಮಾಡುವಾಗ ನೋಡಿ ದ್ದಾದೋ,—ವಾದಿಯಾಗ್ಲೀ ವಾದಿಯು ಕಡೆಯುವರಾಗ್ಲೀ?

[ವಕೀಲ ನಗುವನು.]

ಸಿದ್ದ: ಆಗಾಗ ನಗ್ತಾರೆ. ನನಗೆ ವಕೀಲ್ರು, ಸಾಕ್ಷಿಗಾರ್ರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲಾ ಅಂತ. ಕಳ್ಳನನ್ನು ನಾನೇ ನೋಡಿದ ಮೇಲೆ, ಈ ಕಣ್ಣಿಗಿಂತ ಸಾಕ್ಷಿ ಬೇರೆ ಬೇಕೇ, ಖಾವಂದರೆ? ದುಪ್ಪಟೀನ ದುಡ್ಡು ಕೊಡದೆ ಎತ್ಕೊಂಡೂ ಈಗ ನಕ್ಕರೆ ಸಂದಾಯವ್ಯಾತೋ? ಬಡ್ಡೀ ಸಮೇತ ವಸೂಲ್ಮಾಡ್ತೇನೋ ಇಲ್ವೊ ನೋಡಿ. ಈ ಕಳ್ಳರನ್ನು........?

ನ್ಯಾಯಾ: ಹಾಗೆಲ್ಲ ಹೇಳಬಾರದು. ಕಛೇರಿಯಲ್ಲಿ 'ಈ ಅಸಾಮಿ ಕಳ್ಳಾ'ಯೆಂದು ತೀರ್ಮಾನವಾಗುವ ಮೊದ್ಲು ಕಳ್ಳನನ್ನೆ ಆದ್ರೂ ಕಳ್ಳಾ ಎಂದು ಕರೆದರೆ ಆದೇ ಮಾನನಷ್ಟ ತಿಳೀತೋ?

ಸಿದ್ದ: ಅಯ್ಯೋ ಖಾವಂದರೆ, ಕದ್ಯೋದು ಬೇರೆ; ನಗೋದು ಬೇರೆ. ಆದ್ರೂ ನಾನು ಗೊತ್ತಿದ್ದೂ ಕಳ್ಳಾ ಎಂದ್ರೆ ತಪ್ಪಾಗ್ತದೆಯೋ?

ನ್ಯಾಯಾ: ಅನರ್ಥ! ಕದ್ದದ್ದೆಂಬುದು ಪ್ರತಿವಾದಿ; ನಗೋದೆಂಬುದು ವಕೀಲ್ರು, ಸಾಕು. ಪ್ರತಿವಾದಿ ಬರ್ಲಿ.

[ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಪಂಜರ ಸೇರುವನು. ಪ್ರಮಾಣವಾಗುವಾಗ ಗಂಟ ಲೊಳಗೇ ಬ....ಬ....ಎನ್ನಾನೆ.]

ಗಂಗಯ್ಯ: ಸ್ವಾಮಿ, ಪ್ರತಿವಾದಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾಧು. ಇವನ ಮಾತು ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೀತದೆ. ಇಷ್ಟು ವರೆಗೆ ಕಛೇರಿಗೆ ಬಂದವ್ನಲ್ಲ; ಬೆದ್ರಿದ್ದಾನೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಧಾನ ವಿಚಾರ್ಣೆಯಾಗ್ಬೇಕೂಂತ ಅರಿಕೆ.

ನ್ಯಾಯಾ: ಆದ್ರೂ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡ್ತಾನೆ. ಬಾಯಿ ಬರೋದಿಲ್ವೆ?

ಸಿದ್ದ: ಬಾಯಿ ಬಾರದೆ ಏನು........?

ಗುಮಾಸ್ತ: ಸುಮ್ನಿರಿ. 'ಬೇದಪ್ಪ' ಮಾಡ್ಬಾರದು.

ಸುಬ್ಬ: ಬ....ಬ....ಬ....ಬ....

ನ್ಯಾಯಾ: ಹೆಸರು ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಅಲ್ವೆ?

ಸುಬ್ಬ: ಬ....ಬ....ಬ....ಬ....

ಸಿದ್ದ: ಸದ್ರಿ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಇವ್ನೇ ಖಾವಂದರೇ! ಏನು? ಆ ಸುಳ್ಳಿನ ಕಾರ್ಖಾನೆ ತೆರ್ಯೋದಿಲ್ಲ; ಸಿಡಿಲ್ಬಡ್ದೀತೂ ಎಂತಲೋ?

ಗುಮಾಸ್ತ: ನಿಮ್ಮನ್ನ್ಯಾರು ಕೇಳಿದ್ರಯ್ಯಾ, ಸುಮ್ಮಗಾಗಿ.

ಸಿದ್ದ: ನನಗೆ ವಕೀಲ್ರಿಲ್ಲ. ನಾನೇ ನನ್ನ ವಕೀಲನಾಗ್ಬೇಕೂ ಅಂತಂದ್ರು ರಾಯರು.

ನ್ಯಾಯಾ: ಸರಿ. ಈ ವಿಷಯ ಪ್ರತಿವಾದಿ ಏನೆನ್ತಾನೆ?

ಸುಬ್ಬ: ಬ....ಬ....ಬ....ಬ....

(ಏನೇನೋ ವಿಕಟವಾಗಿ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಾನೆ.)

ನ್ಯಾಯಾ: ಅಯ್ಯಯ್ಯ—ಛೆ!--ಇವ್ನ ತಲೆ ಹಾಳಾಗಿದೆಯೋ?

ಗಂಗ: ಬಹಳ ಸಾಧು. ಮೊದ್ಲೇ ಮಾತು ತಡೀತಿದೆ. ಕಛೇರಿ ಬಾಗ್ಲ ನೋಡಿದವ್ನಲ್ಲ. ಈ ಸುಳ್ಳು ವ್ಯಾಜ್ಯ ಉಂಟಾದ್ರಿಂದ ಮನಸ್ಸು ವಿಕಾರವಾಗಿದೆ. ಈಗಂತೂ ಬೆದರಿದ್ದಾನೆ. ಇಷ್ಟು ದಿನ ಚಿಂತೆಯೇ ಚಿಂತೆ. ನನಗೂ ಪೂರ್ತಿ ಹೇಳಲಾರ. ಅಷ್ಟು ತಲೆ ಕರಡಾಗಿದೆ.—ಈ ವ್ಯಾಜ್ಯದಿಂದ.

ನ್ಯಾಯಾ: ಈ ವಾದಿ ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳಂಥಾ ಆಸಾಮಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಕಡೆ ಸೇರಿದ್ರೆ, ಯಾರ ತಲೆಯೂ, ನನ್ನ ತಲೆ ಸಹಾ ಕರಡಾದೀತು. ಇರ್ಲಿ, ನಾನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ನ್ಯಾಯಾ: ಎಂದಾದ್ರೂ ಶಾಲು, ದುಪ್ಪಟಿ ಕದ್ದದ್ದುಂಟೆ ಹಿಂದೆ, ಈ ಪಿರ್ಯಾದಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ?

ಸುಬ್ಬ: ಬ....ಬ....ಬ....ಬ....

ನ್ಯಾಯಾ: ಥೂ! ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಇತ್ತೆಂಬ ಆ ಶಾಲು, ಅಥವಾ ದುಪ್ಪಟಿ ಎಲ್ಲಿಂದ? ಯಾವಾಗ? ಯಾರಿಂದ ಎಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಂದದ್ದು?

ಸುಬ್ಬ: ಬ....ಬ....ಬ....ಬ....

ಸಿದ್ದ: ದುಪ್ಪಟಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು, ಈ ಪ್ರತಿವಾದಿಯ ಮೇಲೆ?

ನ್ಯಾಯಾ: ಬಾಯ್ಮುಚ್ಚು!

ಸುಬ್ಬ: ಬ....ಬ....ಬ....ಬ....

ನ್ಯಾಯಾ: ತಡೀರಿ. ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಸವಾಲು ಕೇಳ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವಾಗ್ತದೇ?

ಸುಬ್ಬ: ಬ....ಬ....ಬ....ಬ....

ನ್ಯಾಯಾ: ಸಾಯಲಿ! ಒಂದೇ ಬ—ಬ್ಬ—ಬ್ಬ! ಬ! ಸಾಕು. (ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಪಂಜರದಿಂದ ಇಳಿಯುವನು.)

—ವಕೀಲರೆ! ಇನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಸಮಯ ಹಾಳ್ಮಾಡೋದೇಕೆ? ತಲೆ ಹಾಳಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಈ ರೀತಿ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಲೂ ಬಹುದು. ಆದ್ರೆ, ವಾದಿಯೇ ಈ ಕಳವು ಮಾಡುವಾಗ ಕಂಡದ್ದಿಲ್ಲ, ಕಂಡಿರಲಾರ. ಶಾಲನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡವರೆಲ್ಲ ಅವನ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಕಳವು ಮಾಡಿ ಎತ್ತಿದವ್ರೆಂದ್ರೂ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಅನುಮಾನದ ಮೇಲೆ ಮುಂದರಿಸುವಾ ಅಂದ್ರೆ, ಕದ್ದದ್ದು ದುಪ್ಪಟ್ಟೆನೋ ಶಾಲೋ ತಿಳಿಯದು; ಅಷ್ಟು ಬೆರಸಿ ಹೇಳಿ ವಾಜ್ಯೂಲವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೇನೂ ರುಜುವಾತೂ ಇಲ್ಲ; ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ. ವಾದೀಕಡೆ ವಕೀಲರಿದ್ರೆ ಸರಿಯಾಗಿ ವಿಚಾರ್ಣೆಯಾಗ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ! ಅವರೂ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದು ವಾದಿಯು ತಾನೇ ವಕೀಲನಾಗ್ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಅಂತೂ,—ಇದು ಸಿವಿಲ್ ಬಾಬೇ ಅಲ್ಲ. ವ್ಯಾಜ್ಯಕ್ಕೇನೂ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿವಾದಿಯ ಖರ್ಚು ವಾದೀ ತಲೇ ಮೇಲೆ. ವಿಚಾರಣೆ ಮುಗಿಯಿತು.

[ಎದ್ದು ಹೋಗುವರು.]

ಸಿದ್ದ: ಇದೊಂದು ಹೋದ್ರೆ ಹೋಗಲಿ. ಇದ್ರ ಹಣಾನೂ ಕೂಡ್ಸಿ ಆ ದುಪ್ಪಟೀ ಹಣ ಬಡ್ಡಿ ಸಮೇತ ವಸೂಲ್ಮಾಡ್ತೇನೋ ಇಲ್ವೋ ನೋಡಿ.

ಗಂಗ: ನೋಡ್ಕೊಳ್ಳಿ. ನನ್ನ ಸಾಕ್ಷಿಗಾರರು ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಮಾನ ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಮಾಡ್ತೆನೋ ಇಲ್ವೋ ನೋಡಿ.

ಗುಮಾಸ್ತ: (ಅವಸರವಾಗಿ ಹೊರಟು) ನಾನಿಲ್ಲ, ಹ್ಯೇಂ! ನನಗೊಂದೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ನೆ ಸಾಕ್ಷಿಗೀಕ್ಷಿಗೆ ಕರೆಯ ಬೇಡಿ. (ಹೋಗುವನು.)

ಸಿದ್ದ: ಆಯ್ತೋ ನಿಮ್ದೊಂದು ಸಾಕ್ಷಿ? ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಇವ ಬ--ಬ್ಬ--ಬ್ಬ--ಬೊಬ್ಬರಿಯ. ಇವ್ನನ್ನು ಇನ್ನು ಬಾಯಿ ಬಿಡಿಸುವವರ್‍ಯಾರು ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ? ಬಾಯ್ತೆರೆದಾ ಅಂದ್ರೆ ಟೂಪು! ಈಗಲೇ ನನ್ನ ದುಪ್ಪಟಿ ಕ್ರಯಕ್ಕಾಗಿ ಫಿರ್‍ಯಾದು ಬರಿಸುತ್ತೇನೆ (ಹೋಗುವನು.)

ಗಂಗ: ಸುಬ್ಬಯ್ಯಾ, ಅಪರಂಜಿಯಯ್ಯಾ ನೀನು! ಗುಣವಾಯ್ತು ಮಾತ್ರವೇ? ನನಗೆ ಕೊಡುವ ರುಸುಂ ಸಹಾ ನಿನಗೇ ಕೂಡಿ ಬಂತು. ನೀನೆ ನನ್ನ ರುಸ್ತುಂ ಪ್ರತಿವಾದಿ! ಅವ್ಗುಣವಾದ್ರೂ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು, ಈಗ ಗುಣವಾಗಿದೆ. ಹಣ ಬರ್ಲಿ—!ಕೊಡಪ್ಪಾ ನನ್ನ ರುಸುಂ!

ಸುಬ್ಬ: ಬ....ಬ....ಬ....ಬ....

ಗಂಗ: ಬೇಷ್! ಹಾಗೆಯೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ದಿನ, ಅಪ್ಪೀಲಿನ ವಾಯಿದೆ ದಾಟುವ ವರೆಗೆ ಬ—ಬ್ಬ—ಬ್ಬ—ಬ್ಬ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡೋದೊಳ್ಳೇದು. ಹೂಂ! ಅದ್ರೆ, ವಾಯಿದೆ ದಾಟಿದ ಮೇಲೆ ಬ—ಬ್ಬ—ಬ್ಬ—ಬ್ಬಾ ಬೇಡಾ! ಹುಚ್ಚ ಎಂದಾರು!

ಸುಬ್ಬ: ಬ....ಬ....ಬ....ಬ....

ಗಂಗ: ಇಕ್ಕೋ—ರಶೀದಿ ಕೊಡ್ತೇನೆ. 'ಇಪ್ಪತ್ತು ರೂಪಾಯ್ ಬಂತು.' ಕೊಡು ನೋಡುವ. ನಷ್ಟವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಅವನ ಜಪ್ತಿ ಕದ್ದು ಗಂಟು ಮಾಡಿದ ದುಡ್ಡಿನ ಗಂಟು; ಬೇಗ, ಹೂಂ!

ಸುಬ್ಬ: ಬ--ಬ--ಬ--ಬ (ರಶೀದಿಯನ್ನು ಕಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಡುತ್ತಾನೆ.)

ಗಂಗ: ಸರಿ, ಹಾಗೇ ಇರಬೇಕು. ಪಂಡಿತಾ! ಗೃಹಸ್ಥನ ಹಾಗೆ ರುಸುಂ ಕೊಟ್ಬಿಡು ಎಂದ್ರೆ, ಇನ್ನ್ಯಾರು ಕಳ್ಳಾ ಎಂದಾರು ಮತ್ತೆ?

ಸುಬ್ಬ: ಬ....ಬ....ಬ....ಬ. (ಹೊರಡುತ್ತಾ) ಬ....ಬ.....ಬ.....ಬ. (ಹೊರಗೆ ನಡೆದು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು) ನಿಮ್ಮಂಥವರು ತರ್ಬೇತು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಖಾವಂದರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡುದನ್ನು ಇನ್ನು ಮುರಿಯೋದೆ?

ಗಂಗ: (ಕೂಗುತ್ತಾ ಹೊರಟು) ಸದ್ರಿ ರುಸುಂ ಕೊಡಪ್ಪಾ! ಅಥ್ವಾ ಸದ್ರಿ ರಶೀದಿನ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಡು.

ಸುಬ್ಬ: (ದೂರ ಹೋಗುತ್ತಾ) ಬ....ಬ....ಬ....ಬ.

ಗಂಗ: ಇನ್ನೇನು ಮಾಡೋದು? ಬ—ಬ—ಬ—ಬ ಎಂದೇ ನಾವು ಹಾಕಿದನಲ್ಲ! ಅಬ್ಬಬ್ಬ!

[ತೆರೆ ಇಳಿಯುವುದು.]

■■■■■■■■■

ದಿ। ಎಮ್. ಎನ್. ಕಾಮತರವರ 'ಮುಂಪ್ಪು' ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು, ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಸಂಕಲನದಲ್ಲೇ ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ವಹಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿಲ್ಲ.

ಸಂಪಾದಕ.

Edited, Printed and Published by K. V. Shenoy
at The Prabhat Printers, Ltd., Mangalore-1.